

Sprog i Norden

Titel: Redigering av språkfrågor inför publicering
Forfatter: Birgitta Lindgren
Kilde: Sprog i Norden, 2010, s. 125-138
URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/sin/issue/archive>

© Dansk Sprognævn

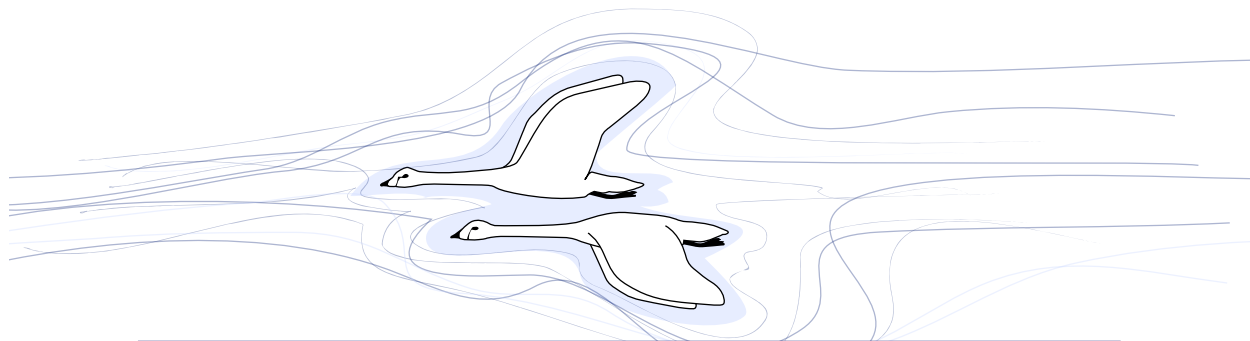
Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Sprog i Norden (1970-2004) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Redigering av språkfrågor inför publicering

Birgitta Lindgren

En skriftlig språkfråga ställd till Språkrådet i Sverige besvaras givetvis först direkt till frågeställaren. Sedan kan frågan och svaret publiceras. Vid sådan publicering redigeras så gott som alltid både fråga och svar. Här redogörs för vad redigeringen innebär.

Arbetsgång

Arbetsgången vid hanterande av språkfrågor till Språkrådet är följande. Så gott som alla skriftliga frågor kommer i dag via e-post, och de kommer då oftast via en e-postadress som är till för språkfrågor eller via ett formulär på webben. Frågor som kommit in på något av dessa två sätt tilldelas automatiskt kategorin *Frågor* i vårt e-postsystem. Kategoriseringen finns kvar när frågan besvaras. När svaret sänds i väg, skickas tack vare denna kategorisering en kopia av svaret automatiskt till en gemensam mapp i e-postsystemet. Svaret innehåller som brukligt är vid e-post alltid också frågan. Om man som språkvårdare får en fråga skickad direkt till sin personliga e-adress, måste man manuellt kategorisera frågan för att svaret skall hamna i den gemensamma mappen. Att svaret hamnar i den gemensamma mappen är viktigt, för då är det tillgänglig för kollegor som vill se om en viss fråga är besvarad och kanske på något sätt återanvända svaret, antingen genom att kopiera det om samma fråga dyker upp igen eller genom att välja ut frågan och svaret för publicering.

Det är sällsynt att vi ber någon kollega läsa igenom ett svar på en e-postfråga innan det sänds i väg. Det kan hända att vi gör det om vi inte själva kan hitta svar eller om det är en sak av principiellt intresse där vi vill vara säkra på att det svar vi avger stämmer med den linje som Språkrådet vill inta. Men vi ber i allmänhet inte någon kollega se över svaret bara som en säkerhetsåtgärd för att se att svaret är språkligt korrekt och välformulerat. Det tar vi oss inte tid till. Här har vi ändrat på proceduren i och med e-postens införande. Förr, när skriftliga frågor kom

med vanlig post, lät vi ofta en kollega se igenom vårt svar. Anledningen till att vi inte gör så i dag är att e-postfrågorna mycket liknar telefonfrågor. De är kortfattade och oftast spontanare än vanliga brev. Vi hanterar dem också ungefär som telefonfrågor, d.v.s. försöker besvara dem snabbt, helst omedelbart; ambitionsnivån ligger på högst ett dygn. Svaren blir i allmänhet också kortfattade. Vi tror oss förstå att det precis vad de flesta frågeställare förväntar. Otåligheten hos dessa kan vara stor. Det händer att vi blir uppringda av personer som efterlyser svar på en fråga som de skickat i väg med e-post för fem minuter sedan. Vår inställning kan sammanfattas som: hellre ett snabbt, måhända lite ofullständigt svar som kommer samma dag än ett mer genomarbetat svar som kommer om två dagar.

Med ett brevsvar i ett enskilt ärende har man bara nått på en person, ibland möjligen några till om mottagaren låter andra ta del av svaret. Om vi anser att saken är av allmänt intresse, så kan vi nå flera genom att publicera frågan och svaret. Vi har två självskrivna forum för detta: frågespalten i *Språktidningen* och databasen *Frågelådan*.

Språktidningen, som startade 2007 av en från Språkrådet fristående redaktion, har just nu uppnått 20 000 prenumeranter och beräknas enligt en undersökning ha omkring 56 000 läsare. Det får enligt svenska mått sett anses vara goda siffror för en kulturtidskrift. Det kan jämföras med Språkrådets (tidigare Svenska språknämndens) egen tidskrift *Språkvård*, som vi lade ned när Språktidningen skulle starta. Trots stora ansträngningar hade vi som mest bara 6 000 prenumeranter. Läsarundersökningar visar att en spalt med språkfrågor är uppskattad och faktiskt läses. På den tid vi gav ut Språkvård var det den enda avdelning som de flesta läsare verkligen läste och det från början till slut. Motsvarande spalt som Språkrådet ansvarar för i Språktidningen är också omvittnat populär.

I databasen *Frågelådan*, som ligger på vår webbplats och som är en delmängd av vår interna databas, gjordes förra året drygt 120 000 sökningar. Träffprocenten var 43%. Om man utgår från att en träff är svar på den fråga sökningsen avsåg, innebär det att omkring 50 000 frågor fick svar på detta sätt. Detta kan ställas mot att vi sammanlagt per telefon och e-post under samma period besvarade omkring 8 700 frågor. Och även om alla dessa 50 000 träffar i Frågelådan inte skulle vara svar på frågan, så är ändå antalet besök så stort att det också lönar sig att satsa på detta forum, om man vill sprida kunskap.

En person hos oss har ansvar för att plocka fram lämpliga frågor för såväl frågespalten i Språktidningen som för databasen Frågelådan. Inför varje nummer av Språktidningen går denna "frågeredaktör" igenom de senaste frågorna i mappen "Besvarade språkfrågor". Ett tillräckligt antal frågor plockas ut, först och främst efter principen att de skall ha ett allmänt intresse och uppvisa variation, så att en läsare som börjar läsa spalten stannar kvar.

Redigering för Språktidningen

Så gott som alla frågor och svar som publiceras i Språktidningen är autentiska i den meningen att brevväxlingen faktiskt har ägt rum. Någon gång kan vi dock själva konstruera eller fingera en fråga i ett angeläget ärende.

Frågeredaktören sammanställer ett manus där frågorna och svaren visas dels precis som de verkligen såg ut, dels i en föreslagen redigerad form. Kollegorna får sedan ta ställning till urval och förslaget till redigering. Synpunkterna kan leda till att frågor stryks helt och hållet eller att de bearbetas ytterligare. Även Språktidningens redaktör kan komma med synpunkter som kan leda till att frågor lyfts bort eller till någon ändring på annat sätt.

Redigeringen inför publicering i tidningen innebär alla möjliga slags ändringar, som ren språklig korrigerings, nedstrykning och tillägg.

Språkliga rättelser

Givetvis rättas rena stavfel och skrivfel, som felaktig interpunktion och omkastning av tecken. Här måste erkännas att det till följd av vår ambition att svara snabbt på språkfrågor pinsamt nog också finns sådana fel i våra svar. Rena språkfel som felaktig ordföljd och felaktig böjning ändras givetvis också. Alla sådana här rättelser är viktiga, först och främst för att "syndaren" inte skall framstå i dålig dager, men också för att ingen läsare skall tro att det skall vara så.

Vi tillåter oss också ändra former och ordval med mera som kan bedömas som mindre önskvärda ur språkvårdssynpunkt, när dessa former och ord inte är själva huvudfrågan. I en fråga har vi ändrat *slasbtecken* till *snedstreck*. Frågan handlar om användningen av detta tecken, inte om vad det heter. En annan tänkbar lösning hade varit att behålla frågarens ordval och lägga till en fråga om benämningen i hennes text, alltså ungefär: "Ska man skriva *slasbtecken* (eller vad heter det på svenska?) före sitt namn ...", och sedan börja svaret med att tala om vad det heter på svenska. I mina ögon vore det ett större ingrepp. Då skulle vi tillskriva frågaren en tveksamhet som hon kanske inte alls känner.

I en annan fråga ersätter vi *CI* med *kokleaimplantat*. Dessutom klargör vi i svaret att det egentligen helst bör heta *snäckimplantat*. (Det är alltså fråga om en hörapparat för helt döva som opereras in i skallbenet.) Även här skall påpekas att frågan inte handlar om det heter *CI* utan en helt annan sak, men *CI* nämns i förbigående.

Exempel på mindre problematiska ändringar är att *idag* i ett ord ändras till *i dag* i två ord, och att *media* ändras till *medier* eller *medierna*, eller, om det felaktigt använts som singular, till *medium* eller *mediet*.

Kortning och förlängning

Även om vi i allmänhet eftersträvar att för effektivitetens skull inte breda ut oss alltför mycket i våra e-postsvar, så har vi liksom frågaren ändå i princip fritt utrymme. När vi skall återge brevväxlingen i tidningen är utrymmet däremot begränsat. Till vårt förfogande i Språktidningen har vi 6 sidor ordnade i 3 spalter. Illustrationer och rubriker skall få plats också. Det innebär att vi har ungefär 17 000 tecken till vårt förfogande. En lagom mängd frågor tycker vi är omkring 25 frågor. Det medför ofta att vi måste korta i de ursprungliga texterna. Frågorna förkortas nästan alltid, medan svaren lika ofta kan förlängas något. I ett visst nummer (2008/6) som jag sett närmare på, har alla frågor som publicerades i numret förkortats, många med väl över hälften av ursprunglig längd. Några extremfall är en fråga som förkortats från 1 382 tecken i sin ursprungliga form till 114 och en annan som förkortats från 1 907 tecken till 322. (Hälsningsfraser, avsändarfraser och adressuppgifter är inte medräknade.) Mera typiska i längd och kortning är en fråga som förkortats från 473 till 162. Svaren har däremot inte alls förkortats i samma utsträckning. Några har förlängts i stället. Även här finns extremer: ett svar har ökat från 54 i ursprunglig form till 538, ett har minskat från 2 027 till 717. Mer typiska i längd och förändring är ett svar som förkortats från 516 till 230 och ett som ökat från 712 till 847.

Stringens

En anledning till att frågorna förkortas är att de innehåller ovidkommande information eller är lite för omständliga. De kan också innehålla uttryck för tacksamhet över vår service eller andra personliga saker och synpunkter. Sådant fungerar alldeles utmärkt i korrespondensen mellan frågaren och Språkrådet. Men inför publicering måste frågorna bli stringentare och mer fokuserade på det som saken gäller. Brev som ursprungligen behandlar flera olika frågor reduceras till en enda fråga. Här ges några exempel på vad kortningen går ut på, om vi återigen ser på frågor publicerade i Språktidningen 2008/6.

I en fråga ges två exempel på det ord som saken handlar om, nämligen det nya slangordet *igga* för *ignorera*. Detta naturligtvis berömvärt av frågaren, och det kan hjälpa den som skall svara. Men just de exempel som citeras är tyvärr lite otydliga och ger inte läsaren mycket hjälp. Därför har de strukits vid redigeringen. I stället kommer ett annat exempel i svaret när väl en förklaring har givits. Det exemplet är i sig tydligare och också lättare att förstå, eftersom läsaren först har fått förklaringen.

I en annan fråga förmedlas en fråga från ett annat håll med en kommentar till denna fråga. Detta har helt strukits i den publicerade versionen, liksom alla de

exempel som också fanns i den ursprungliga versionen. Det skulle ha blivit för snårigt för läsaren att följa med i vad som var den ursprungliga frågan och vad som är frågeställarens fråga och vem som tycker vad.

I en annan fråga behandlas *gravgård* i stället för *kyrkogård* eller *begravningsplats*. Även det är en förmedlad fråga. Det är det ovan nämnda fallet med en extremt lång fråga (1 907 tecken) och ett extremt långt svar (2 027 tecken). Såväl fråga som svar har beskurits (till 322 respektive 717). Som synes är strykningen störst i frågan, och det som strykningen går ut över där är information om hur *gravgård* behandlas i ordböcker och i språkbruket. Allt är helt relevant och intressant, men det skulle trötta ut de flesta läsare. Svaret är också alldeles för omständligt för den normala läsaren. I sin redigerade form är såväl fråga som svar ändå ovanligt långa.

Omflyttning från fråga till svar

Frågor kan också kortas för att vi flyttar upplysningar från frågan till svaret. Det ger också en bättre läsning att sakupplysningar som inte är så viktiga för att man skall förstå frågan flyttas till svaret. I en fråga om hur länge man har sagt *Nice* i stället för *Nizza* i svenskan har vi flyttat en uppgift om stavningsvarianten *Nissa* i frågan till svaret.

I en fråga om *tonfisk* har vi flyttat de funderingar som frågaren framför om ordets härkomst. Den ena att det skulle hänga ihop med *ton* 'ljud' är helt fel. Att låta sådana felaktiga förklaringar stå i frågan kan vara opedagogiskt, läsaren kan tro att de är riktiga även om de framförs som förslag. Det andra förslaget att det kommer av det latinska namnet är i och för sig korrekt, men en smula intetsäggande när det inte står något mer om det. Hur som helst är det bättre att samla all information om härkomsten till svaret. Då kan vi också dels lägga till att *tonfisk* kommer av det latinska namnet och upplysa om vilket det är, *thunnus*, och lägga till det saknas upplysningar om vad det sin tur kommer av. Dels kan vi vederlägga såväl föreställningen att det skulle hänga ihop med *ton* 'ljud' som en annan föreställning, som denna frågare visserligen inte framfört men som en och annan läsare kan ha, att det skulle hänga ihop med *ton* 'tusen kilo'.

Tillägg

Tillägg kan göras både i fråga och svar för att förtydliga. I en fråga om hur man bildar ett verb med innebörden 'ringa med Skype' har vi lagt till uppgiften att Skype är en Internettelefonitjänst.

I en fråga om bestämd form av *sonar* lägger vi i svaret till en förklaring vad en sonar är. Dessutom motiveras svaret att den bestämda formen blir *sonarn*. Det hänvisas inte till en auktoritet (Svenska Akademiens ordlista) som i det ursprungliga svaret utan till ett mönster. Ordet har samma betoning som *radar* och böjs därför som detta ord.

Hänvisning till andra

Det är självklart att vi ofta hänvisar till olika källor i våra svar. Det är i synnerhet enkelt när vi svarar per e-post att kopiera från en ordbok. Men vid redigering inför publicering i tidningen brukar vi ibland ta bort sådan hänvisning, om vi anser att förklaringen är trivial i den meningen man hittar den i varenda ordbok. Då är det ingen vits att bara ange en enda ordbok som källa. Vi utgår från att läsaren lutar på att om vi vet vi vad vi talar om när vi påstår att ett ord betyder en viss sak.

Naturligtvis behåller vi hänvisning till någon utomstående auktoritet som en ordbok, en lagtext eller annan tillförlitlig källa när vi tror att det behövs. Vi kan till och med lägga en sådan hänvisning inför en publicering av svaret.

Om vi i ett svar lagt in ett citat från Frågelådan som ett komplement, stryker vi det inför publicering och inarbetar vid behov innehållet i svaret inför publicering. Det blir annars både långt och tjatigt att läsa.

Ändring av rekommendation

Att publicera en fråga där vi vid närmare eftertanke vill ändra på en rekommendation i det ursprungliga svaret vore teoretiskt möjligt. Men om man då bibehåller frågan ungefär som den var och nämner frågaren och svararen vid namn, så verkar det underligt om denna person senare får läsa i Språktidningen ett helt annat svar. Då är lösningen att avstå från publicering. Om saken är viktig kan man fingera en ny fråga och ge den rekommendation som vi alla vill stå för.

Etiska problem

Jag har flera gånger tangerat det som kan ses som etiska problem. Ett problem är att vi gärna vill ha med frågarens namn när vi publicerar brevet i tidningen. Så har vi inte alltid gjort. När Margareta Westman 1985 tog vid som chef för Svenska språknämnden (Språkrådets föregångare) och som redaktör för Språkvård började hon med att sätta ut namnet på den som svarat, vilket då ofta men inte alltid var hon själv. (Det kan sägas att föregående chef, Bertil Molde, i stort

sett bara tog de frågor han själv besvarat.) Från och med 1987 började också frågarens namn sättas ut. Sedan vi började med detta har vi egentligen bara fått tre protester från dem som namngivits. Den ena protesten var mer principiellt inriktad. De andra två som protesterade var rädda för att deras anseende skulle skadas. Den ena av dessa är själv språklig rådgivare på sin arbetsplats och ville inte skylta med sitt namn av rädsla för att det kunde undergräva hans auktoritet. När vi ändå vill publicera hans ofta intressanta frågor, använder vi en signatur i stil med "Undrande". Den andra personen var rädd för vad hennes arbetskamrater skulle tycka om att hon hade ställt frågan. Helt opåkallat tyckte vi. Vi är i vårt urval mycket noga med att ingen fråga som publiceras framställer frågaren som dum eller uppenbart okunnig, men det är helt klart att frågaren kan vara känsligare än vi på den punkten.

Den mer principiella protesten som jag nämnde infördes i följande nummer av Språkvård (2006/2) på brevskrivarens egen begäran. Protesten gällde att vi inte i förväg har varnat för att brevväxlingen kunde publiceras, att vi hade angivit namnet utan att ha inhämtat medgivande och att vi inte låtit brevskrivaren korrekturläsa sin text före publiceringen. Protesten åtföljdes av ett svar från redaktören, som givetvis beklagade att brevskrivaren tagit illa upp, men försvarade vårt handlande med att utsättandet av namn återger en levande dialog mellan två personer. Att låta frågaren korrekturläsa sin text skulle vara alltför omständligt. Men vi medgav att vi borde upplysa om att vi kan publicera brevväxlingen och vi lovade att vi skulle införa en "varningstext" i våra brevsvår. Det löftet försöker vi iaktta, men missar ibland, och publicerar det ändå. Vi har trots allt dragit slutsatsen att de flesta tycker att det i sin ordning att deras brev kan publiceras och att de namnges. Det gäller i synnerhet de frågor som kommer till oss via Språktidningen.

Jag nämnde att vi griper till signatur när vi vill publicera ett brev där vi tror eller vet att frågaren inte vill synas. Vi kan också ange bara förnamnet. Det tvingas vi till när det är det enda namn som finns i det ursprungliga e-brevet.

Vi kan också ta till en signatur när vi själva konstruerat ett brev. Vi ville exempelvis gärna få med frågan om *funktionsbindrad* i frågespalten i Språktidningen 2008/3. Vi hade fått frågor om det men ingen av dessa och tillhörande svar var lämpliga att publicera. Saken var just då aktuell i språkdebatten, och vi hade i olika sammanhang deklarerat att vi inte delade Socialstyrelsens rekommendation att alltid använda den flerordiga frasen *person med funktionsnedsättning* i stället för *funktionsbindrad* (eller något annat ettordsuttryck). Vi ville gärna sprida vår syn på saken genom att utnyttja det forum som Språktidningen erbjuder. Därför konstruerade vi en fråga med en signatur.

Fiktionen upprätthållen?

Ett annat etiskt problem, som berörs i den mer principiella protesten, är om det är rätt av oss att redigera frågan och svaret så som vi gör. Rena språkfel och kortning av långa brev kan nog alla överse med, men andra ingripanden kan man ju som framgår ovan ifrågasätta.

Redigering för Frågelådan

Den andra publiceringsformen för en inkommen fråga är Frågelådan. Det kan finnas andra vägar för en fråga som kommer in i Frågelådan än att den först varit en autentisk brevfråga och kommit med i Språktidningen. I själva verket är det den mindre vanliga vägen. Men den förekommer, så det kan var intressant att se vad som händer med frågan när den publiceras där gentemot vad som händer när den publiceras i tidningen.

Eftersom karaktären på dessa två medier, Språktidningen och Frågelådan, är olika, präglar det också urval och utformning av texterna.

Frågelådan är som sades tidigare en delmängd av vår interna databas Språklådan och den är tillgänglig på Språkrådets webbplats. När man går in i Frågelådan får man upp en sökruta för ord och även möjlighet att söka på kategorier som exempelvis *Sammansättningsfog*, *Ordföljd*, *Stor och liten bokstav*, *Språk och kön*. Om man får träff vid sin sökning visas först en lista där man ser frågorna. Genom att klicka på den fråga som verkar passa bäst in på den som man själv har, får man upp svaret.

Urval

Först kan vi konstatera att det inte är alla frågor som publiceras i tidningen som sedan hamnar i Frågelådan. Av de frågor som fanns med i Språktidningen 2008/6 har ungefär hälften tagits in i Frågelådan.

Skälet till att avstå från att ta med en fråga i Frågelådan kan vara att frågan berör ett ämne som redan finns i Frågelådan. Ett annat skäl är att frågan passar bättre någon annanstans än i Frågelådan. Det gäller en fråga om något som kallas "tecken som stöd för talet". Den saken tas i stället upp på vår webbplats på teckenspråkssidan. Så finns det frågor som är så omfattande och kräver så långa utläggningar att de inte passar för det korta formatet i Frågelådan. Det gäller till exempel en fråga om varför vi lånat in benämningar på grundläggande begrepp som pojke. Det är inte heller sannolikt att någon skulle söka efter svar på en sådan fråga i Frågelådan. Det är också tveksamt om någon mer kommer att söka svar på en fråga om det heter *femte* eller *tredje hjulet* och vad svensk motsva-

righet till engelska *negative campaigning* heter. Vissa frågor skulle de flesta nog hellre söka svar på i en ordbok än i Frågelådan. Det gäller exempelvis en fråga om varifrån ordet *affär* kommer.

Men sista ordet är inte sagt här. Ser vi i sökloggen till Frågelådan att någon har sökt svar på frågor som vi bara besvarat direkt eller bara publicerat i Språktidningen, så lägger vi givetvis in dem i Frågelådan.

Utformning

Utrymmet i Frågelådan är om inte oändligt stort, ända väl tilltaget. Men för att göra det lättare för en användare att ta till sig såväl fråga som svar redigeras texten så att det hela skall rymmas på en skärmbild.

I Språktidningen vill vi gärna att frågaren fortfarande skall skymta fram för att det hela skall bli lite mer levande och personligt. I Frågelådan gör vi inte anspråk på att återge autentiska brev, även om posterna i Frågelådan ibland uppkommit genom autentiska brev. Man kan knappast tala längre om redigering av en ursprunglig fråga, snarare om utformning av en post som inspirerats av en autentisk fråga. I Frågelådan menar vi att det är sakfrågan som gäller. Här skall den som undrar över något kunna hitta en frågepost som är identisk med eller liknar den egna frågan och få ett svar.

Därför eftersträvas en ännu mer avskalad och stramare form i Frågelådan än i tidningen. Inga "onödiga" inledande ord i frågan utan bara stereotypa formuleringar, som "Vad betyder X?", "Heter det X eller Y?", "Vilken stavning är rätt? X eller Y?", "Varifrån kommer X", "Hur böjs ordet X?". Inga funderingar och tankar eller bakgrundsinformation i frågan. Här anges inte heller frågarens namn, inte heller vem som svarat. Det är Språkrådet som svarar!

I frågan slangordet *igga* som nämns ovan bibehålls vid publiceringen i tidningen uppgiften att frågaren har försökt ta reda på svaret genom att googla men att han har misslyckats. I Frågelådan stryks det och det blir bara till en fråga om vad ordet betyder.

I en fråga om det heter *grovmalet* eller *grovmalt kaffe* har vi i Frågelådsversionen uteslutit uppgiften att Word ger felindikation på *grovmalet*. Det viktigaste här är att tala om varför det finns två uppsättningar med participformer till *mala*. Det finns mycket man kunde säga om Word som rättstavningsprogram. Men en post i Frågelådan är inte rätta platsen.

Svaret skall vara kort och koncist. Om en rekommendation ges, skall den komma först. Sedan ges en motivering. Det är egentligen grundmodellen även när vi svarar på brev direkt och när vi redigerar texten för publicering i Språktidningen. Men där avviker vi ibland från detta, någon gång av förbiseende eller

för att det är för bråttom. Vid publicering i tidningen kan det vara ett medvetet val, om vi tror att det ger bättre läsvärde att hålla läsaren på halster.

Svaren på de autentiska breven läses vid en viss tidpunkt och är aktuella just då. Det samma gäller den redigerade varianten i Språktidningen, fast i lite mindre grad. Vi räknar med att några kanske roar sig med att läsa äldre nummer. Men Frågelådan skall gärna vara "tidlös" så långt det går. Vi skriver där inte bara "Svenska Akademiens ordlista" om vi vill hänvisa till denna ordbok utan anger i så fall vilken upplaga det är. Vi kan inte använda tidsbundna uttryck som *nyligen*, *förra året*, *senaste valet*.

Skillnaden mellan svarsformerna

Sammanfattningsvis skiljer sig de olika medierna autentiskt svar, publicering i tidningen och publicering i Frågelådan åt så här:

Ett autentiskt svar tar alltid hänsyn till frågan och vad man tror frågaren känner till, och det anpassas till frågans stil och tonläge. Vet man att det är en kunnig person, behöver man inte vara så utförlig. Är frågan skämtsamt hållen, kan man skämta tillbaka. Är det person man känner, kan man också skriva mer informellt. Eftersom snabb expediering är ett mål, kan svaret ofta bli förenklat eller ofullständigt. Gäller brevet flera olika saker, så bör alla saker besvaras.

Vid publicering i tidningen tar man hänsyn till att såväl frågan som svaret skall läsas av andra än den ursprungliga frågeställaren. Läsarens intresse måste fångas och hållas vid liv. Lite mer essäistisk stil är på sin plats. Men man måste inse att läsarens tålmod säkert är mindre än den ursprungliga mottagarens. Läsaren är nog också uppmärksamare på den yttre formen. Det som är tryckt tillmätts som bekant större värde än det som skrivs i ett brev.

Vid publicering i Frågelådan skalas i stort sett allt personligt tonfall bort. Inga personliga tyckanden skall förekomma vare sig i frågan eller i svaret. Svaret skall vara så tidlöst som möjligt. Frågans ämne renodlas. Texterna blir i en mening tråkigare och enformigare. Men vi förlitar oss på att den som söker svar i Frågelådan är en på förhand intresserad och välvillig läsare, precis som den som kontakter oss per brev eller telefon.

Exempel på bearbetning

Ursprunglig fråga

Fråga: Ska man skriva "att skypea", "att skypa" eller – i analogi med "hajpa" i SAOL 13 uppl. och "hajpad" i Språkrådets frågelåda – "att skajpa"?

Olaf Önnersfors, Luxemburg

Svar: Det är bäst att anpassa ordet till svenska och skriva ”skajpa”.

Rickard Domeij

Redigerad form i Språktidningen

Bäst att skajpa med Skype

Att ringa med Internettelefonitjänsten *Skype* – skrivs det *skypea*, *skypa* eller – i analogi med *hajpa* – *skajpa*?

Olaf Önnerfors

SVAR: Varken *skypea* eller *skypa* är bra, lika litet som *tapea* eller *tapa*, *hypea* eller *hupa*. Det är bäst att anpassa ordet till svensk stavning och skriva *skajpa*, *tejpa*, *hajpa*.

Rickard Domeij

Redigerad form i Frågelådan

fråga

Att ringa med Internettelefonitjänsten *Skype* – skriver man det *skypea*, *skypa* eller *skajpa*?

svar

Det är bäst att anpassa verbet till svensk stavning och skriva *skajpa*. *Skype* uttalas ju /skajp/. Man kan jämföra med *tejpa*, *rejva* och *hajpa* till ursprungliga engelska *tape*, *rave*, *hype*.

Det som är skrivet är skrivet, heter det. Det gäller förstås de autentiska brevsvarren som inte kan ändras. Inte heller kan man ändra de publicerade texterna i Språktidningen. Men posterna i Frågelådan blir vi aldrig riktigt klara med. Inte så sällan händer det att vi får ändra en post i Frågelådan för att få den mer i linje med de principer vi försöker hålla oss till eller komplettera den med ytterligare exempel.

Slutord

Samma fråga kan alltså behandlas och besvaras tre gånger: 1) direkt till frågeställaren 2) i bearbetad form i Språktidningen 3) i bearbetad form i Frågelådan. Båda bearbetningsfaserna är faktiskt lika mödosamma.

När vi började med Frågelådan hade några av oss förställningen att det bara var att lägga in alla frågor och svar i Frågelådan som vi redan hade besvarat direkt eller redan hade publicerat i tidningen. Det hade underlättat för oss, om vi

hade kunnat göra det. Vi kom dock snabbt fram till att så ville vi inte ha det av de skäl som jag nämnt ovan. På så sätt har vi skapat merarbete åt oss. Om vi lade ned mer tid på att formulera svar som var bättre ägnade åt att publiceras, skulle vi ha lite mindre arbete vid moment 2, kanske också vi moment 3. Men det skulle å andra sidan medföra att folk fick vänta längre på svar från oss. Och det vill vi inte.

Eftersom vi vill att frågorna och svaren skall verka så autentiska som möjligt vid publicering i tidningen, bland annat genom att ange namnet på frågaren och svararen, får vi som sagt problem när vi redigerar texterna, i synnerhet om redigeringen är hård. Hur hård den är syns inte. Det kan ingen läsare veta annat än den ursprungliga frågeställaren. Vi riskerar att irritera denna på detta sätt och också genom att namnge honom eller henne.

Det finns alltså problem med vårt sätt att arbeta. Man kunde tänka sig en annan fördelning av arbetsinsatsen mellan besvarandet av brev ena sidan och bearbetningen inför publicering. Gör vi rätt när vi vill upprätthålla fiktionen att det ändå är autentiska brev som i publicerar i *Språktidningen*? Var går gränsen för vad man kan tillåta sig? Vi inser att detta är ett dilemma där det är svårt att vara helt säker och helt konsekvent. Tills vidare arbetar vi dock vidare på det sätt som beskrivits.

Summary

A language question addressed to the Language Council of Sweden will of course be answered directly to the person who asked the question. This answer will only reach one person. However, it might be of further interest to other persons. Therefore we publish the correspondence, first in the magazine *Språktidningen* ('the language magazine'), and most often also in our public database *Frågelådan* ('the language box') available in our website. Publishing in *Språktidningen* and in *Frågelådan* means that we will reach many more readers. Before publishing a correspondence we have to do a lot of editing in form of linguistic correction, shortening and sometimes amendments. Both questions and answers must be more stringent and focused. The form of editing differs somewhat between the two publishing media, and they differ from the original form. In the original form, the authentic correspondence, we always consider in our answer the way the question is phrased and what we know or guess about the person who asked the question. Since we strive to answer questions very quickly (within 24 hours) the answers are sometimes simplified or incomplete. When publishing in the magazine we consider that the correspondence will be read by other persons, of whom we do not know much. It is essential to formu-

late the text so that it is clear and interesting, otherwise the reader will stop reading. In order to show that it is a live dialogue we keep the name of the persons involved. When publishing in the public database the form is even stricter. No personal matter is allowed, it is no more a live dialogue but a formalised question and answer. There are ethical problems involved in this job. One problem is that we publish the name of the person who asked the questions. Not everybody might like this. In order to avoid criticism we enclose a warning that the letter will be published. Another problem is if we can maintain the fiction of authenticity when we have done so much editing.